

ساختار نقاشی ها و بنا دارای مواد آلی و غیر آلی می باشد . تغییر در خصوصیات فیزیکی و شیمیایی مواد به کار رفته در نقاشی در اغلب موارد موجبات بی ثباتی و عدم پایداری را در دیوارنگاره ها و بنا را فراهم می آورد . این تغییرات به مرور زمان و تحت تاثیر عوامل مخرب باعث افزایش سرعت تخریب می شود که نتیجه آن ایجاد ترک و در نهایت ریخته شدن لایه های نقاشی و در نهایت پوشش دیوار می شود .

ب) تکنیک کار در نقاشی ها و بناهای مختلف

ضعف تکنیکی به کار بردن روش اشتباه و عدم استفاده از مواد مرغوب است که باعث ناپایداری و تخریب نقاشیها می شود ، مثلا کشیدن لایه رنگی که زود خشک می شود بر روی لایه ای که به تدریج خشک می شود یا استفاده از کاهگل به عنوان آستر - باعث ایجاد فضای خالی در پشت نقاشی بعد از خشک شدن می شود ، همچنین استفاده از گاه که منبع تغذیه خوبی برای حشرات و مورانه ها در پشت نقاشیها و دیوار می باشد .

• عوامل خارجی

الف (رطوبت

۱) رطوبت صعودی : انتقال آب از کف ساختمان به داخل مواد و مصالح متخلخل که باعث سست شدن و در نتیجه ریختن قسمتهایی از اندود گچی دیوارها و کاهگل به خصوص در آزاره بنا شده است .

۲) رطوبت نزولی :

- نفوذ رطوبت از سقف و نفوذ به داخل دیوارهای بنا و نقاشی ها موجب بروز لکه های زرد رنگی در حاشیه دیوارهای اطراف سقف شده که در سرتاسر بنا دیده می شود .
- مشکلاتی چون ضعف تکنیکی در بنا ها مانند شیب نامناسب در محل سازه های پشت ناودانها که خود باعث جمع شدن آب و نزولات جوی به داخل بنا شده است و از عوامل تخریب می باشد .
- وجود رطوبت باعث زرد شدن و پوسته شدن و در نهایت ریخته شدن گچ بستر نقاشیها می شود که در بیشتر قسمتهای نقاشیها این آسیبها مشاهده می گردد .

ب (آسیبهای ناشی از عوامل انسانی :

- روشن کردن شمع در بناها (بناهای مذهبی) ، که موجب نشست دوده بر نقاشیهای موجود بر دیوارها می شود به طوریکه پاکسازی آنها خالی از صدمه نیست .
- تماس فیزیکی افراد با در و دیوار بناهای تاریخی ، که موجب خدشه دار شدن تزئینات بناها می شود .
- مرمت نادرست در دوره های مختلف ، که عدم آگاهی و تخصص ناکافی در امر مرمت و بازسازی در داخل بناها و نقاشیها باعث پوشانده شدن نقاشیها و اندود کردن دیگر تزئینات توسط مرمتگرها می گردد .
- مخدوش و زخمی شدن نقاشیها توسط ابزار نوک تیز ، نصب سیمهای برق بر روی تزئینات خسارتهازیادی بر نقاشیها وارد می آورد که بازسازی و پاکسازی آنها لازمه هزینه و وقت بسیار زیادی می باشد .

عملیات مرمتی

▪ مستند نگاری :

برای مستند نگاری نقاشیها ، از کاغذ پوستی برای طرح برداری استفاده می شود . قاب اطراف نقاشی به طول ۱/۵۰ متر و دارای حاشیه ای به عرض ۲۰ سانتی متر که دورتادور نقاشی را محدود نماید در نظر می گیریم .

قاب نقاشی مورد نظر را به مربع های کوچکتر با طول ۲۶/۸ سانتی متر و عرض ۲۵ سانتی متر تقسیم کرده ، ۸ قاب در ضلع بزرگتر و ۶ قاب در ضلع کوچکتر به وجود می آوریم و از تمام مربع ها به طور جداگانه با جزئیات کامل عکسبرداری می نماییم .

▪ حذف مداخلات انسانی:

قبل از شروع عملیات مرمتی باید سیمهای برق و قابهای نصب شده در محل تابلو مورد نظر که جزء مداخلات انسانی است برداشته شود.

▪ پاکسازی نقاشی :

آلودگی های بیولوژیکی و گرد و غبار موجود بر روی سطح نقاشی ها را که با گذشت زمان باعث تثبیت این آلودگی ها بر روی نقاشی شده با ابزاری نظیر قلم مو پاکسازی مکانیکی گردد . در این مرحله استفاده از برس و قلم مو مناسب بوده و بایستی با احتیاط کامل صورت پذیرد ، چرا که ممکن است با کمترین فشار سبب ریزش رنگها شود .

▪ پاکسازی شیمیایی

در این مرحله برای تمیزکردن آلودگی های نقاشی ها از محلول های مختلف تست می گیریم. سپس با بکارگیری پنبه که آن را بصورت بالشتک در می آوریم می توانیم برای تمیزکاری از محلولهای الکل ، استن و آب استفاده نماییم.

▪ استحکام بخشی:

باید در این مرحله از پاکسازی سطحی نقاشی ، به صورت مکانیکی و شیمیایی برای استحکام بخشی آن اقدام گردد .

(الف) سونداژ در سطح نقاشی : بر روی قسمتهای طبله کرده ، در دو قسمت سوراخ تعبیه می شود .

- برای تمییز شدن آن قسمتها از گرد و غبار
- برای تزریق چسب

(ب) تزریق الکل به لایه زیر نقاشی برای تمییز شدن از گرد و غبار

ج) تزریق مخلوط پلکستول غلیظ همراه گچ به زیر نقاشیها ، در این مرحله فقط از مخلوط گچ به مرور زمان افزایش حجم می یابد .

د) از محلول پریمال ۵% برای استحکام بخشی لایه رنگ استفاده می گردد . میزان درصد پریمال نایبستی موجب براق شدن سطح نقاشی شود .

▪ پر کردن کمبودها

قسمتهایی از دیوار دچار ترک و شکافهای عمیق می شود که برای جبران آن ، از مخلوط گچ دندانپزشکی و پریمال رقیق استفاده و با پرداخت نمودن آن ، سطحی هموار جهت موزون سازی رنگ آماده می نماییم .

موزون سازی

موزون سازی رنگی با آبرنگ و استفاده از شیوه های هاشورزنی به صورت عمودی به کار گرفته شده و قسمتهای کمبود رنگ ها و نقوش ، با تنالینته های مختلف خطوط یک سانتیمتر به صورت عمودی و موازی در کنار هم قرار می گیرند و در مرحله بعد ، فواصل بین خطوط اولیه به وسیله رنگهای مورد نظر پر شده و تکمیل می گردد . مهمترین ویژگی این شیوه این است ، در عین حال که قسمتهای بازسازی شده با بخشهای باقیمانده اصلی هماهنگی کامل دارند ، اختلاف بین این دو قسمت به سهولت قابل شناسایی و تشخیص هستند ، به علاوه مداخلات و ابراز سلیقه های شخصی مرمتگر نیز به حداقل ممکن تقلیل می یابد . استفاده از آبرنگ و هاشور زنی نه تنها اغلب در تشخیص مواد اصلی نقاشیها و فنون به کار رفته در آنها سودمند است ، بلکه برگشت پذیری آن نیز آسان است و به دلیل ماهیت رنگها در آبرنگ تا حدود زیادی از غلیظ شدن رنگهای مورد استفاده در کار اجتناب می گردد .

منابع:

مجله های پژوهش و مرمت موزه هنرهای زیبا